

ALTERNATIVA VÄLFÄRDSMÅTT

EN IDÉSKRIFT
FRÅN CARL SCHLYTER

© 2011 Philippe Égal - www.buckkrantz.com - 02 42 11 11 11 - 02 42 11 11 11

The Greens | European Free Alliance
In the European Parliament

miljöpartiet de gröna

” The welfare of a nation can scarcely be inferred from a measurement of national income.

SIMON KUZNETS – 1934

FÖRORD

Denna skrift ingår i en serie om Grön ekonomi där dagens misslyckade tillväxtjakt och lånebaserade utveckling analyseras, samtidigt som förslag på hur vi kan bryta beroendet av en politik som stressar sönder både människor och vår planet presenteras. Man får vad man mäter: Den som mäter BNP stirrar sig blind på att få den formella ekonomin att växa och icke-mätbara faktorer glöms bort. Huvaligen – min hemkokade sylt i återanvända burkar i skafferiet bidrar knappt till tillväxten och innebär dessutom en ineffektiv användning av min tid. Ur BNP-perspektiv är det bättre att anställa lågt betalda bärplockare, koka sylten i fabrik och sälja den i butik. Själv ska jag arbeta mer, tjäna mer och köpa mer. Då kan jag få mycket mer sylt. Att den sedan inte smakar gott, att jag inte får känna glädje och stolthet över mitt arbete, eller att skogspromenaden gör gott, det räknas inte in. Dessutom räknas allt som plus. En gruva som förstör natur och ekosystemtjänster för ett större värde än vad man tjänar på den är enligt BNP-begreppet odelat positiv eftersom de negativa effekterna inte räknas in.

Jag hoppas att denna skrift ger dig lite nya idéer om vad som kan och bör mätas istället för BNP som mått på utveckling. Till och med det moderna BNP-begreppets fader, Simon Kusnetz, sa 1934 att man ska akta sig för att använda BNP som välfärds-mått. Låt BNP bli vad det är, ett mått på ekonomisk och oekonomisk aktivitet. Låt oss börja mäta det vi vill uppnå istället: Ökad

biologisk mångfald,
minskade klyftor,
ökad resurs-
effektivisering,
förbättrad
hälsa och ökad
lycka. Låt oss
ha ett mått där
det är fred och
djurskydd som
ger mest plus
i böckerna och
inte rustning för
krig och dehu-
maniserande
djurfabriker.

Carl Schlyter,
EU-parlamentariker

© BYND: Dawn Ashley | www.flickr.com/58865620@N00/3160034081

© BYSA: Lasse Nilsson upon Tam Tam | www.flickr.com/strollers/104553246

KONSTEN ATT MÄTA MÄNSKLIG VÄLFÄRD OCH HÅLLBAR UTVECKLING

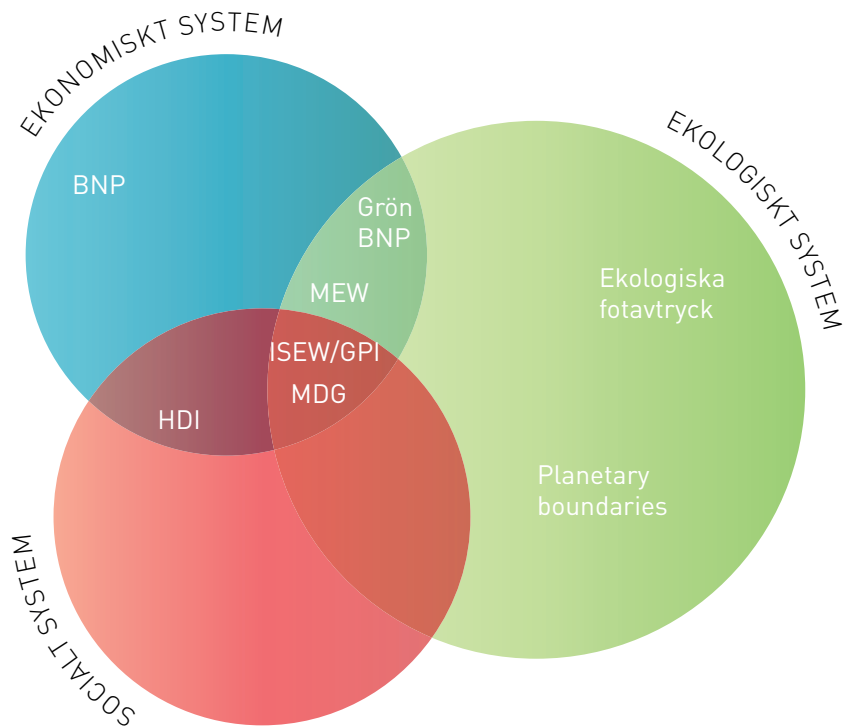
Det finns många mått som på olika sätt och från olika perspektiv försöker mäta graden av länders utveckling. Det finns mått som inkluderar en eller ett fåtal aspekter på utveckling och andra som tar in flera aspekter och på detta sätt försöker åskådliggöra komplexa skeenden, exempelvis graden av välbefinnande eller hållbar utveckling. Fördelen med den senare typen av mått är att de beaktar flera komponenter, men detta har samtidigt ett pris i minskad exakthet. En förbättring ur en aspekt kan tas ut av en försämring ur en annan aspekt. Att mäta mänsklig välfärd och hållbar utveckling är inte helt lätt, bland annat för att det innefattar så många olika faktorer som värdesätts olika mycket, men också för att det är ett mycket omfattande arbete att samla in heltäckande statistik.

Den här texten går igenom olika mått på utveckling och välfärd, såväl etablerade som mått som håller på att arbetas fram. En del mått tar avstamp i det ekonomiska eller det sociala systemet, andra i det ekologiska systemet. Olika mått kan användas som komplement till varandra för att tillsammans ge en mer heltäckande bild av vad som skulle kunna utgöra en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling. Figur 1 ger exempel på vad olika mått mäter utifrån det ekonomiska, det sociala respektive det ekologiska systemet.

Bruttonationalprodukt, BNP

Bruttonationalprodukten (BNP) är lite förenklat summan av värdet av alla varor och tjänster som köps och säljs på (den formella) marknaden i ett land. Det mest traditionella sättet att mäta ett lands ekonomiska framgång är förändringar i BNP och ofta likställs BNP-ökningar med utveckling och ökad välfärd. BNP var dock aldrig tänkt att mäta något annat än ekonomisk aktivitet vilket även Simon Kuznets, som var med och utvecklade BNP-måttet, betonade. Ur välfärdssynpunkt är ekonomisk tillväxt, definierad som en ökning av BNP per person, varken positiv eller negativ. Det är ett aktivitetsmått, ett mått på ökad

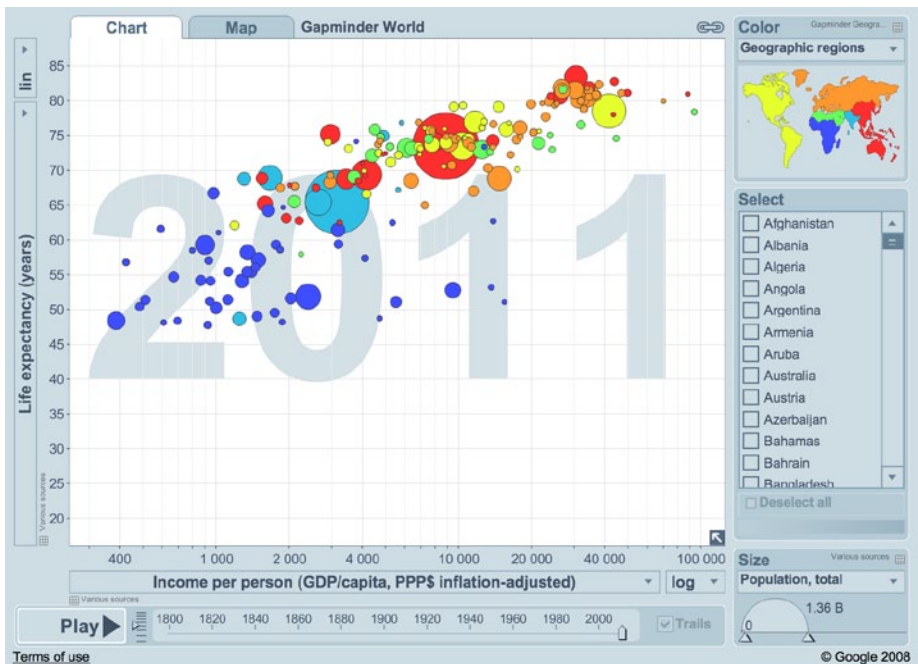
Figur 1: De olika mätten omfattar olika delar av det ekologiska, ekonomiska respektive sociala systemet.

produktion eller ökad konsumtion, och påverkar välfärden positivt först om ökningen av produktion och konsumtion leder till något positivt.

Tillväxtens inverkan på livskvaliteten ser naturligtvis olika ut vid olika inkomstnivåer. Ju fattigare en individ eller nation är, desto större positiv effekt har en ökad inkomst. Generellt sett ökar medellivslängd, utbildningsnivå och hälsolivå med ökad inkomst. För att bekämpa fattigdom är tillväxten viktig, men andra saker är också viktiga, exempelvis fördelningspolitik.

” The Gross National Product measures everything except that which makes life worthwhile.

ROBERT KENNEDY, 18 MARS 1968

Figur 2: Diagrammet från www.gapminder.org visar förhållandet mellan medellivslängd och BNP/person för världens länder år 2011. Bollarna i diagrammet representerar olika länder. Storleken på bollen speglar befolkningsstorlek i landet och färgen anger region enligt kartan längst upp till höger.

BNP som mått på välfärd har länge kritiserats, bland annat för att det enbart speglar den formella ekonomin och därför blir missvisande, i synnerhet i länder där den informella ekonomin står för en betydande del av de ekonomiska aktiviteterna. Måttet mäter heller inte andra aspekter än den ekonomiska välfärden; såsom graden av demokrati, hållbart resursutnyttjande eller jämställdhet. Ytterligare inkomstökningar, i synnerhet i redan rika länder, behöver inte betyda att människors fysiska eller psykiska välmående ökar. Ökad BNP innebär dessutom ofta en ökad påfrestning på miljön och säger inget om vårt handlande är hållbart eller ej.

Alternativa mått på utveckling och välfärd

Det finns idag ett flertal etablerade välfärdsått som väger samman och mäter olika aspekter av välfärd. Dessutom finns det indikatorer som på olika sätt mäter enskilda välfärdsaspekter, exempelvis ekonomi, befolkningars hälsa, livslängd, utbildning, miljöns tillstånd och hur välfärden är fördelad i landet. Vid internationella jämförelser av välfärdsindex får Sverige ofta topplaceringar. Sett till ländernas samlade prissatta produktion mätt i BNP hamnar dock Sverige en bit efter täten. Några av de vanligast förekommande måtten på utveckling ur olika perspektiv sammanfattas i Tabell 1.

TABELL 1: Alternativa välfärdsått

Grön BNP	Kallas också miljöjusterad nationalinkomst. Grön BNP korrigerar ett lands samlade inkomst för påverkan på naturresurser och miljö, vilket ger ett mer rättvisande produktionsmått. Med miljöjusterad nationalprodukt som guide för ekonomisk framgång i stället för BNP kommer färre miljöförstörande aktiviteter att stimuleras.
ISEW/GPI MEW	Ekonomen Herman Daly och teologen John Cobb har utvecklat <i>Index of Sustainable Economic Welfare</i> (ISEW) och dess efterföljare <i>Genuine Progress Indicator</i> (GPI) som syftar till att mäta den ekonomiska aktivitet som leder till ökad livskvalitet. Förutom avdrag och tillägg för påverkan på naturresurser och miljön görs till exempel tillägg för aktiviteter inom den informella ekonomin. Ett tidigare initiativ som påminner om ISEW/GPI är <i>Measure of Economic Welfare</i> , framtaget av nationalekonomerna James Tobin och Douglas North.
HDI	FN:s utvecklingsorgan UNDP (United Nations Development Programme) har utvecklat ett mått för länders utveckling – Human Development Index, HDI – som utöver ett lands ekonomiska tillstånd även tar hänsyn till dess utbildningsnivå och hälsoläge. HDI presenteras i UNDP:s årligen återkommande Human Development Report och är kanske det mest etablerade måttet på mänsklig välfärd. Läs mer på www.undp.org .
MDG	År 2000 antog FN den så kallade Millenniedeklarationen. Utifrån Millenniedeklarationen lyftes det ut åtta mål att uppnå till år 2015, Millenniemålen eller Millennium Development Goals (MDG). Som namnet antyder rör det sig om mål snarare än indikatorer, men dessa bryts ner i ett antal delmål och indikatorer som ska ge en fingervisning om hur utvecklingen går. Till exempel mäter indikatorerna för mål 4 – Minskad barnadödlighet – barnadödligheten bland spädbarn och barn under fem år, samt andelen ettåringar som blivit vaccinerade mot mässlingen. Mål 1 – Halvera jordens fattigdom och hunger – har nio indikatorer kopplade till sig. Genom dem kan man bland annat mäta andelen människor som lever på under 1 USD per dag samt andelen människor i arbete. De flesta av målen är kvantitativa utvecklingsmål, men ett par av dem är snarare verktyg för att genomföra utvecklingsmålen. Under FN-konferensen Rio +20, 2012 fattades beslut om att nya mål om hållbar utveckling ska utformas, så kallade Sustainable Development Goals (SDG), och kopplas samman med MDG. Läs mer på www.undp.org .
Ekologiska fotavtryck	Ett sätt att mäta storleken på människans inverkan på ekosystemen är de så kallade ekologiska fotavtrycken. Vårt fotavtryck motsvarar den biologiskt produktiva yta (i hektar) som går åt för att förse oss med de råvaror, den energi och den assimilationskapacitet som vår livsstil kräver. Ett större globalt ekologiskt fotavtryck innebär att större yta går åt till att tillgodose vår materiella konsumtion. Sedan 1980-talet överstiger det globala ekologiska fotavtrycket den tillgängliga biologiska kapaciteten. Vi lever alltså inte längre på räntan utan tär på det ekologiska kapitalet.

” While basic living standards are essential for happiness, after the baseline has been met happiness varies more with quality of human relationships than income
WORLD HAPPINESS REPORT (2012)

Pågående arbete i omvärlden

Det finns en rad olika aktuella förslag på hur hållbar utveckling och välfärd ska mätas och sammanställningar av kunskapsläget har gjorts såväl i Sverige som internationellt. Nedan följer ett axplock.

FN

I samband med Riokonferensen 2012 lanserade FN:s miljöprogram UNEP måttet Inclusive Wealth Index (IWI) som beskrivs som en ersättning till BNP och som bland annat räknar in resursförbrukning. Andra aktuella FN-initiativ presenteras under rubriken ”Sociala indikatorer” längre fram i texten.

OECD

OECD har lanserat ”(Your) Better Life Index” (2011). Där föreslås 11 indikatorer för dels materiell levnadsstandard (boende, inkomst och arbete), dels livskvalitet (sammanhållning, utbildning, miljö, förvaltning, hälsa, livstillfredsställelse, säkerhet och balansen mellan arbete och fritid). Stor tonvikt läggs vid människors egen skattning av olika parametrar. Sverige kommer på plats tre i OECD:s index och är det land som har den jämlikaste inkomstfördelningen, men är också ett av de länder där inkomstskillnaderna ökat mest under de senaste 20 åren.

EU

EU-kommissionens initiativ Beyond GDP (Bortom BNP) syftar till att utveckla indikatorer som bättre än BNP tar hänsyn till miljö och sociala aspekter. Ett närbesläktat arbete har gjorts av den så kallade Stiglitzkommissionen, som initierades av den före detta franske presidenten Nicholas Sarkozy. Nationalekonomerna Joseph E. Stiglitz, Jean-Paul Fitoussi och Amartya Sen sammanfattar i sin rapport från 2009 behovet av att finna nya sätt att se på och mäta ekonomisk utveckling.

En uppsättning indikatorer för att mäta hållbar utveckling i EU-länderna finns också sedan 2003 med European Sustainable Development Indicators (EU SDI) med både sociala, ekonomiska och miljömässiga mätetal. Den senaste uppdateringen kom 2011¹.

Storbritanniens regering har ett omfattande arbete på området, inte minst tack vare influenser från tankesmedjan New Economics Foundation. Ett exempel är "the Measuring National Well-being programme" med indikatorer på hållbarhet och människors upplevda välbefinnande.

Naturskyddsföreningen och TCO

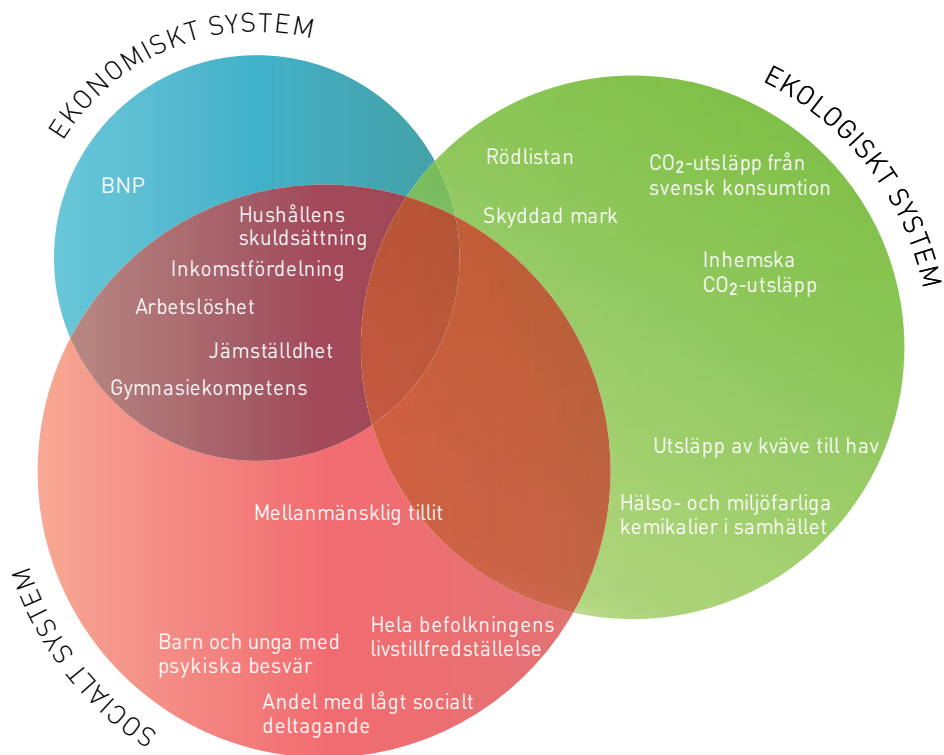
Inför Riokonferensen 2012 presenterade såväl Naturskyddsföreningen som TCO rapporter med statistik över hållbar utveckling och ekonomi. Naturskyddsföreningens rapport "Internationell benchmarking – hur grön är Sveriges ekonomi?" utvärderar hur långt olika länder, däribland Sverige, kommit på väg mot en grön ekonomi 20 år efter FN-konferensen i Rio 1992. "TCO:s Rio Ranking" presenterar data över hur grön utvecklingen i 134 länders ekonomier varit sedan FN:s första miljökonferens i Stockholm 1972.

¹ För att se senast tillgängliga data hänvisas till Eurostats ingång till EU:s hållbarhetsindikatorer, www.epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/sdi/indicators.

MILJÖPARTIETS FÖRSLAG TILL INDIKATORER

I ett arbete som inleddes sommaren 2012 har Miljöpartiet valt ut 10 områden med förslag till 16 olika indikatorer snarare än ett sammanvägt index². En fördel med flera indikatorer är att de ger en mer rättvisande bild av de områden respektive indikator belyser, jämfört med ett index där skilda områden vägs samman till ett mått. Figur 3 visar vad Miljöpartiets olika föreslagna indikatorer mäter i relation till det ekonomiska, det sociala respektive det

Figur 3: Miljöpartiets förslag till välfärdsått.

² De 16 indikatorerna och de tio områdena beskrivs i "Nya jobb i ett modernare Sverige. Budgetmotion 2013".

ekologiska systemet, som tillsammans lite förenklat kan sägas utgöra de tre hörnpelarna i en hållbar utveckling.

Sex indikatorer är rena miljömått. Två av dessa rör biologisk mångfald – "Rödlistan" samt "Skyddad mark". Två rör klimatpåverkan – "CO₂-utsläpp från svensk konsumtion" samt "Inhemsk CO₂-utsläpp". Ett rör påverkan på vår påverkan på kvävecykeln och ett mått rör kemikalier.

Flera av indikatorerna hör hemma i det sociala systemet, varav fyra har identifierats som rent sociala indikatorer. Två rör välbefinnande – "Livstillfredsställelse" samt "Barn och ungdomars psykiska hälsa". Två rör social sammanhållning och delaktighet – "Mellanmänsklig tillit" och "Socialt deltagande". Därtill klassificeras ytterligare fem som hemmahörande i såväl det sociala som det ekonomiska systemet. En är "Arbetslöshet" mätt som andel arbetslösa av arbetskraften. En av dem rör utbildning – "Gymnasiekompetens". Två rör ekonomiska förutsättningar – "Inkomstfördelning (GINI)" samt "Hushållens skuldsättning". Den femte är "Jämställdhet: löneskillnader mellan kvinnor och män". BNP är den enda rent ekonomiska indikatorn och ligger därför helt och hållet i det ekonomiska systemet i Figur 3.

Miljöindikatorer och planetens gränser

Den omgivande miljön är nära kopplad till människans fysiska och psykiska välbefinnande. Dels direkt och dels indirekt, då all ekonomisk aktivitet i slutändan är beroende av en väl fungerande miljö. Hösten 2009 publicerade forskare vid bland annat Stockholm Resilience Centre resultatet av ett forskarsamarbete där några av ekosystemens biofysiska gränser, så kallade *planetary boundaries*, identifierats och kvantifierats. Av de nio biofysiska gränser som forskarna identifierat har vi redan överträtt en kritisk gräns för tre av dem: artutrotning, klimatpåverkan och vår inverkan på kvävecykeln. Andra gränser som har identifierats och kvantifierats är

”...wellbeing is now intended to be at the centre of new sustainable development goals, which are expected to replace the millennium development goals when they expire in 2015.” ... “This is not about being anti-growth,” ... “it’s about redefining what we mean by progress. We should be aiming for growth in human happiness. A healthy economy is part of this, but other things are essential too — like vibrant communities and greater equality.”

WORLD HAPPINESS REPORT (2012)

försurning av världshaven, ozon i stratosfären, global färskvattenanvändning och förändringar i markanvändningen. Två variabler som identifierats, men ännu inte kvantifierats, är koncentrationen av små partiklar i luften (aerosoler) och koncentrationen av kemiska föroreningar i naturen.

Alla sex av MP:s föreslagna miljörelaterade indikatorer är sprungna ur forskningen om de planetära gränserna. Fem av dem – indikatorerna som rör biologisk mångfald, påverkan på klimatet och påverkan på kvävecykeln – representerar planetgränser som redan idag är överskridna och där åtgärder är brådskande. För den sjätte indikatorn, som mäter hälso- och miljöfarliga kemikalier i samhället, finns idag ingen kvantifierad gräns, men många forskare menar att antalet kemikalier i omlopp och koncentrationen av vissa av dem är så hög att läget är akut.

De planetära gränserna är satta utifrån ett antagande om att de andra gränserna inte överträds. Planetens gränser interagerar med varandra och om en gräns överträds kan därför de andra komma att behöva ändras. Överträds exempelvis klimatgränsen kommer allt fler jordar att torka ut och gränsen för hur mycket land som kan tas i anspråk för jordbruk måste justeras nedåt.

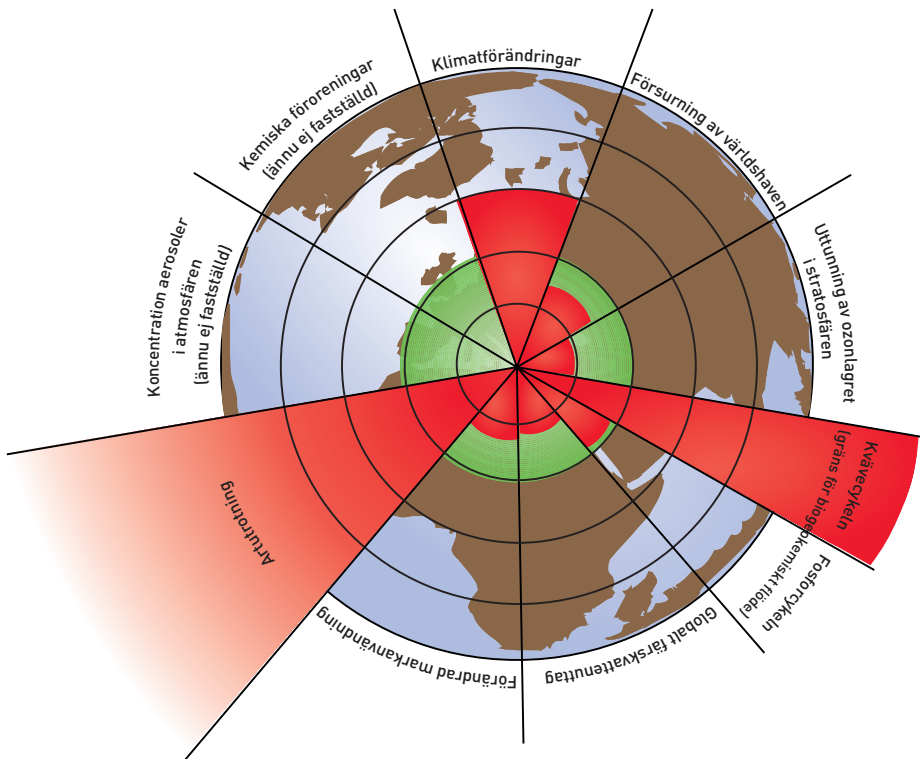

*Alla sex av MP:s föreslagna miljörelaterade indikatorer är
sprungna ur forskningen om planetära gränser.*

© BYNC: NASA | www.flickr.com/28634332@N05/6950477589

© BYNCND: Isolino Ferreira | www.flickr.com/90601831@N00/3238550310

Figur 4: De planetära gränserna. Den innersta gröna cirkeln motsvarar det utrymme inom vilket vi kan agera utan att äventyra mänsklighetens livsförutsättningar. De röda fälten är en bedömning av den aktuella situationen för respektive variabel. Vi har redan överträtt gränsen i tre av systemen (artutrotning, klimatförändringar och vår inverkan på kvävecykeln). Källa: Rockström, J. m.fl. 2009. Nature, vol 461/24 september. www.nature.com/nature/journal/v461/n7263/fig_tab/461472a_F1.html.

Att gränserna överskrids riskerar att underminera fundamentet för vår egen välfärd och utveckling. Indikatorer på miljöns tillstånd och vår påverkan på den omgivande miljön är därför självklara i en samlad ansträngning för att mäta mänsklig välfärd och hållbar utveckling.

Sociala indikatorer – välfärd, välbefinnande och lycka

Det dominerande synsättet där tillväxt likställs med ökad välfärd behöver alltså nyanseras. Stewart Wallis, chef på New Economics Foundation, pekar bland annat på vikten av samhörighet, livslångt lärande, graden av jämlikhet i ett samhälle och social sammanhåll-

ning för det personliga välbefinnandet. Miljöpartiet föreslår ett helt batteri med sociala och socio-ekonomiska indikatorer, vilket presenterades i Figur 3.

FN antog den 19 augusti 2011 resolutionen "Happiness: towards a holistic approach to development", om att länder bör arbeta med att ta fram mått som bättre fångar lycka och välbefinnande. Resolutionen uttryckte också att lycka är ett grundläggande mänskligt mål som bör vara vägledande för politiken³. FN följde året efter upp med en konferens om resolutionen tillsammans med det asiatiska kungadömet Bhutan, som infört "bruttonationallycka" (Gross National Happiness, GNH) som mått på utveckling i landet.

World Happiness Report (2012), som släpptes under konferensen, argumenterar för att storskalig, regelbunden insamling av lyckodata gör det möjligt att analysera vilken effekt olika politiska beslut haft för välbefinnandet. Rapporten drar slutsatsen att för att såväl mäta som förbättra lyckonivån behöver vi förstå vad som påverkar den. Den amerikanske ekonomiprofessorn Jeffrey Sachs, med kollegor, skriver i rapporten att den absoluta inkomsten är viktig i fattiga länder men att i rikare länder är den relativa inkomsten viktigare. "Jag är rikare än min granne och därför lyckligare." Om alla andra får det bättre samtidigt upplever vi alltså inte att vår egen tillvaro förbättras. I undersökningar av vad som gör oss lyckliga kommer *umgänge med nära och kära*, *att äta* och *ha sex* högt på listan. Att exempelvis *shoppa* och *pendla* hamnar långt ned. Det som gör oss lyckliga genererar alltså i regel små utsläpp. En färsk översikt av forskningen kring olika sätt att mäta välfärd och livskvalitet, med fokus på subjektiv livskvalitet, är "Nya mått på välfärd och livskvalitet i samhället" av sociologen Filip Fors.

3 Läs resolutionen i sin helhet www.un.org/News/Press/docs/2011/ga111116.doc.htm och rapport från konferensen www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=41685.

© BY-NC-ND: Keith Williams | www.flickr.com/46306125@N03/5727282051

© BY-NC-ND: Kevin Baird | www.flickr.com/35928519@N00/7244982704

Vi gör det vi mäter - Nya välfärdsindikatorer och synen på tillväxt
Den som föreslår alternativ till BNP, eller komplement till BNP, som välfärdsåtgärd ifrågasätter samtidigt ekonomisk tillväxt som överordnat politiskt mål. Det är dock inte nödvändigtvis synonymt med ett avståndstagande till ekonomisk tillväxt som sådan, utan snarare ett uttryck för ett mer pragmatiskt och avslappnat förhållningssätt där tillväxten spelar en mindre central roll.

Tim Jackson, professor i hållbar utveckling vid University of Surrey, skrev på uppdrag av den brittiska regeringens kommission för hållbar utveckling den uppmärksammade rapporten *Prosperity without growth?* (2009). Boken finns översatt till svenska med titeln "Välfärd utan tillväxt" (Ordfront). Utgångspunkten är att tillväxten som den ser ut idag är ohållbar, men samtidigt det enda vi har att ta till för att undvika ekonomisk kollaps. Om vi nu vill undvika såväl ekologisk som ekonomisk kollaps menar Jackson att vi måste omvärdera och omformulera ekonomins struktur i grunden och i de nya modellerna inkludera ekologiska variabler som resurser och utsläpp. Innebörden av begreppet välfärd behöver omdefinieras så att den materiella välfärden – på grund av dess miljöpåverkan – får mindre utrymme (förutsatt att de grundläggande behoven är tillfredsställda) till förmån för välfärdens icke-materiella aspekter. Jackson konstaterar att det inte kommer att bli någon lätt uppgift att få människor att konsumera mindre och ändå uppleva ökad välfärd, men det är samtidigt den enda lösning som återstår om vi vill att välfärden ska bestå på lång sikt. Politisk styrning är här av central vikt.

Jacksons bok är bara ett av flera exempel på ett nyvaknat intresse för frågan om hur välfärd och tillväxt påverkar varandra. Den kanadensiske miljöforskaren Peter Victor publicerade 2008 boken "Managing without growth: slower by design, not disaster" (Edward Elgar) och på svenska finns bland annat Christer Sannes "Hur kan vi leva hållbart 2030" (Naturvårdsverket, 2012), Peter Söderbaums "Bortom BNP" (Studentlitteratur, 2011),

Mikael Malmaeus "Ekonomi utan tillväxt – ett svenskt perspektiv" (Cogito, 2011) samt Johan Rockström och Anders Wijkmans "Den stora förnekelsen" (Medströms förlag, 2011)⁴.

Förhoppningen att negativ tillväxt ska förbättra miljöns tillstånd eller människans välmående är tveksam eftersom den fortfarande bygger på ett mått som inte mäter utveckling - att vända ett tveksamt samband upp och ner är ingen säker väg till framgång. Verkligheten är komplicerad och det finns en risk att en avtagande tillväxt medför ökad arbetslöshet och social oro, vad Peter Victor kallar en "no growth disaster" och Mikael Malmaeus "okontrollerad nolltillväxt". Samtidigt verkar global resursbrist tvinga oss mot ett sådant scenario om vi inte planerar för det och ändrar prioriteringar för utvecklingen och vår livsstil. Mäter vi andra värden kan icke-materiella förbättringar ge oss bättre liv, utan vare sig tillväxt eller resursbrist.

Staten har i dag en oomtvistad uppgift att upprätthålla den ekonomiska stabiliteten. I situationer med ekonomisk nedgång är det därför ofta regeringars högsta prioritet att få hjulen att snurra snabbare igen. Genom särskilda satsningar kan regeringen stimulera efterfrågan och konsumtion för att på så sätt öka produktionen och minska arbetslösheten. Detta är också kärnan i de keynesianska stimulanspaket som har lanserats i kölvattnet av finanskrisen år 2008–2009. För att inte kompromissa med en annan av statens uppgifter – att skapa en långsiktigt trygg framtid och skydd av sociala och ekologiska värden – krävs därför en genomgripande strukturell förändring av ekonomin. Staten har en avgörande roll i denna förändring. För detta krävs politisk handling i form av konkreta förändringar i exempelvis hur vi ser på och mäter välfärd. I den mån vi ska ha statliga stimulanspaket är det

⁴ I december 2012 kom Rockström och Wijkman ut med Bankrupting Nature som är en engelsk version av Den stora förnekelsen.

angeläget att det är rätt aktiviteter som stimuleras. Aktiviteter som bidrar till en långsiktig hållbar utveckling ur ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt perspektiv. Det handlar om investeringar i ett miljövänligt jordbruk, en fossilfri ekonomi eller social stabilitet som kanske inte är lönsamma på kort sikt, men på lång sikt medför att vi håller oss inom planetens gränser. Investeringar vars effekter kan synliggöras med indikatorer på bland annat utsläpp av kväve och koldioxid, jämställdhet och utbildning.

Den vetenskapliga tidskriften *Journal of Cleaner Production* (www.elsevier.com/locate/jclepro) hade för ett par år sedan ett temanummer där tillväxtens, men även recessionens, den ekonomiska tillbakagångens, betydelse diskuterades (vol 18, 2010). Jeroen van den Bergh, en ledande ekologisk ekonom, propagerar där för ett mer avslappnat förhållningssätt till ekonomisk tillväxt och dess måttstock BNP. Det bästa en regering kan göra är att förhålla sig helt neutral till BNP och ekonomisk tillväxt för att i stället fokusera på mer relevanta indikatorer och mål som har en tydlig koppling till människors välmående. Om en politik som syftar till förbättrad utbildning, en hållbar ekologisk utveckling eller minskade sociala klyftor påverkar BNP i positiv eller negativ riktning ska det enligt van den Bergh inte utgöra vare sig ett hinder eller en morot för att genomföra politiken.

Hittills har vi mätt utveckling som förändringar i BNP. Detta oavsett om ökad BNP har lett till reella förbättringar av människors liv eller inte. I sin budgetmotion 2013 skriver Miljöpartiet att "mer heltäckande måttstockar behöver lyftas fram för att mäta välfärd och hållbarhet vid sidan av gängse indikatorer som BNP och arbetslöshet. Mått som används som underlag för ekonomisk politik." Citatet är ett uttryck för en insikt om att "vi gör det vi mäter". Miljöpartiet föreslår ett antal ekologiska, ekonomiska och sociala indikatorer som tillsammans ger en bredare bild av utvecklingen i ett land. Internationellt är intresset för alternativa mått på välfärd och hållbar utveckling stort – vilket EU:s, OECD:s och FN:s initiativ är exempel på – och förhoppningsvis kommer intresset öka även i Sverige. Den här skriften är ett litet bidrag för att lyfta frågan.

ETT STORT TACK TILL *Johanna Sandahl, Fredrik Lann, Per Lesse och Lina Isacs* som lämnat värdefulla synpunkter på tidigare utkast av skriften. Eventuella återstående fel är förstås författarens.

© By: Paul Tomlin | www.flickr.com/13433350@N00/3416221090

© By: NC: Art: Hesselink | www.flickr.com/19907278@N00/5107473

Läs mer:

FN:s Millenniemål (Millennium Development Goals, MDG), Sustainable Development Goals (SDG) samt Human Development Report kan man läsa mer om på www.undp.org.

UNEP måttet Inclusive Wealth Index (IWI) står att läsa mer om på www.unep.org.

Läs mer om FN-resolutionen "Happiness: towards a holistic approach to development" på www.un.org/News/Press/docs/2011/ga11116.doc.htm.

OECD:s Better Life Index (2011) står det mer om på www.oecd.org.

World Happiness Report (2012) finns att läsa och ladda ner på www.earth.columbia.edu/articles/view/2960.

EU:s hållbarhetsindikatorer (European Sustainable Development Indicators, eller EU SDI) presenteras på www.epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/sdi/indicators.

EU-kommissionens initiativ Beyond GDP (Bortom BNP) finns på www.beyond-gdp.eu.

Stiglitzkommissionen, www.stiglitz-sen-fitouissi.fr.

En sammanfattning av olika välfärdsåtgärder görs av Vogel, J. och Wolf, M. (2004): Index för internationella välfärdsjämförelser: Sverige i täten. Välfärd Nr 1 2004. SCB.

Konjunkturinstitutets arbete på området beskrivs i "Miljö, ekonomi och politik 2012", www.konj.se.

På www.gapminder.org presenteras massor av statistik från bland annat Världsbanken på ett lättfattligt och pedagogiskt sätt.

De planetära gränserna presenterades första gången i Rockström, J. m.fl. 2009. Nature, vol 461/24 september. www.nature.com/nature/journal/v461/n7263/fig_tab/461472a_F1.html.

New Economics Foundation har ett omfattande arbete med välfärdsindikatorer. Ett exempel är "the Measuring National Well-being programme". Se www.neweconomics.org.

Peter Söderbaum diskuterar BNP begreppet i "Bortom BNP" (Studentlitteratur, 2011).

Även Julien Morel går igenom BNP-begreppet och dess användning i sitt examensarbete "Beyond GDP Use. Analysis of alternatives in order to go beyond the role of GDP in our society" (KTH, 2012).

I "Hållbar utveckling och ekonomi inom planetens gränser" diskuteras flera ämnen med bäring på den här broschyren. Larsson, M, Bratt, L, Sandahl, J (Studentlitteratur 2011).

Naturskyddsforeningen (2012) "Internationell benchmarking – hur grön är Sveriges ekonomi?". www.naturskyddsforeningen.se.

TCO (2012) "TCO:s Rio Ranking". www.tco.se.

Journal of Cleaner Production's (www.elsevier.com/locate/jclepro) temanummer om välfärd och tillväxt är vol 18, 2010.

Om välbefinnande och välfärd skriver Filip Fors (2012): Nya mått på välfärd och livskvalitet i samhället, Framtidskommissionen, Fritzes, Stockholm.

Miljöpartiets förslag på välfärdsåtgärder utvecklas i "Nya jobb i ett modernare Sverige. Budgetmotion 2013".

Carl Schlyter: Efter att ha arbetat med människor på en soptipp i Brasilien insåg jag att en bättre miljö går hand i hand med bättre sociala villkor. Det blev min väg in i den gröna rörelsen.

Sedan 2004 är jag EU-parlamentariker för Miljöpartiet de Gröna och sitter i miljöutskottet och är suppleant i utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter.

Framtidens största politiska utmaningar ligger på global nivå. Miljöproblem, krig och svält är något vi måste lösa tillsammans. Men det kräver en insikt i hur de hänger ihop, det duger inte att skapa stormaktsunioner mellan rika länder.

För att lösa dessa problem behöver vi byta riktning från en ekonomi som bara kan skapa arbete om det är evig tillväxt, som i sin tur är beroende av investeringar som finansieras med ständigt ökande lån. Detta ekonomiska system skapar kollapsande ekosystem när ekonomin fungerar och katastrofala sociala och ekonomiska konsekvenser när den inte gör det.

KONTAKT

Carl Schlyter, EU-parlamentariker

Telefon Bryssel: +32 2 284 5273

Telefon Strasbourg: +33 38817 5273

E-post: carl.schlyter@dep.europa.eu

Hemsida: www.mp.se/carl

Jeanette Perman, politisk assistent

Telefon Bryssel: +32 2 284 7273

Telefon Strasbourg: +33 38817 7273

E-post: jeanette.perman@dep.europa.eu

Lena Widefjäll, assistent

Telefon Bryssel: +32 2 283 7273

E-post: lena.widefjall@dep.europa.eu

Markus Larsson, omvärldsanalytiker

Telefon: 0760-31 25 01

E-post: markus.larsson@riksdagen.se

Marita Pahlén, pressekreterare

Telefon: 070-6750373

E-post: marita.pahlen@telia.com

Anna-Karin Andersson,

assistent i Sverige

Telefon: 08-786 5786

E-post: anna-karin.andersson@riksdagen.se

The Greens | European Free Alliance

in the European Parliament

JA, JAG VILL...

- få mer information om Miljöpartiet de Gröna
- bli medlem i Miljöpartiet de Gröna
- bli medlem i Grön Ungdom (jag är under 26 år)
- bli medlem i Gröna Studenter

Namn:

Adress:

Alternativa välfärdsmått/2013

porto

Miljöpartiet de Gröna
Pustegränd 1-3
118 20 Stockholm

miljöpartiet de gröna

